

Ријеч Пиве

Плужине, број 1/2, новембар/децембар 2016. Бесплатан примјерак

Спона љепоте од Дурмитора до Сутјеске

СТРАНЕ 12-13

МИУШКО БАЈАГИЋ, ПРЕДСЈЕДНИК
ОПШТИНЕ ПЛУЖИНЕ

Крајње је вријеме
да држава заустави
исељавање са сјевера

БОРИС ТАДИЋ ЗА РИЈЕЧ ПИВЕ

Доста смо
обнављали гробља,
вријеме је да
обнављамо куће

Владика Јоаникије освештао темеље
будућег Саборног храма у Плужинама

СВЕТИЊА ПОСВЕЋЕНА ПАТРИЈАРХУ МАКАРИЈУ

СТРАНА 7

Плужине на
листи скривених
европских градова
које морате
посјетити у 2017!

СТРАНА 9

ШКОЛСТВО У ПИВИ

СТРАНЕ 16 И 17

Умјесто уводника

Ријеч

Поштовани читаоци,

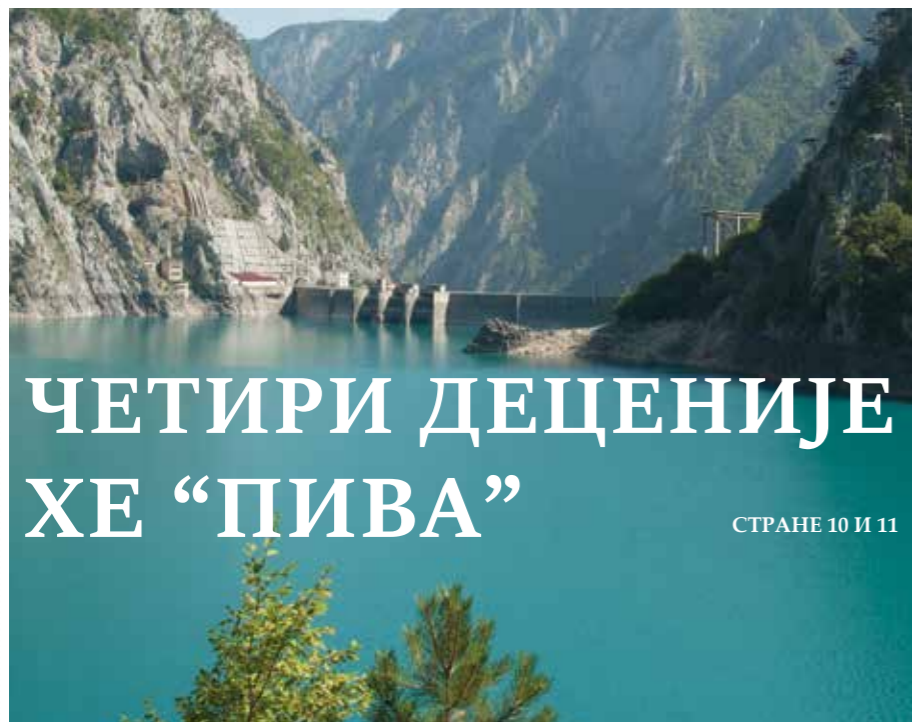
пред вама је први број часописа „Ријеч Пиве“, који ће се бавити друштвеним, економским и темама из културе.

Први часопис у историје Пиве извјештаваће у јавном интересу, бавиће се питањима која су важна грађанима, отвориће своје странице писцима, привредницима, политичарима и свим људима.

„Ријеч Пиве“ ће бити отворена за различита мишљења о свим кључним темама. Наша је наmjера да на страницама овог часописа подстакнемо дијалог, како би се слободно размјењивале идеје, јер верујемо да се једино тако може доћи до правих рјешења.

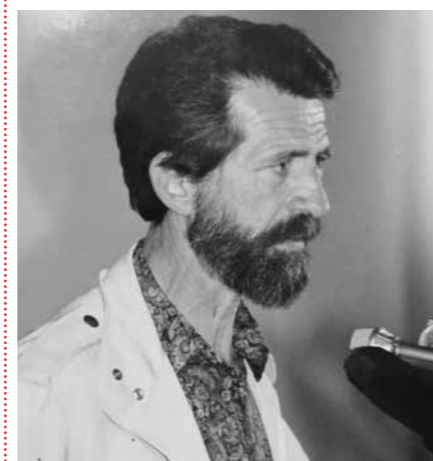
Бавићемо се актуелним тренутком, али и временима која су за нама и људима из Пиве који су обиљежили, не само ове наше просторе, већ и ону велику земљу у којој су дјеловали. Вјерујемо да су сјећања важна и зато у првом броју посебну пажњу посвећујемо људима који су прославили наш крај током бурне историје Пиве и Балкана.

Пива је увијек имала шта да каже, а имао је и ко да каже. Ево сад и Ријечи, па говорите.

ЧЕТИРИ ДЕЦЕНИЈЕ ХЕ “ПИВА”

СТРАНЕ 10 И 11

Џиги је
стиховима
написао свој
тестамент

СТРАНА 14

ПИВСКИ МАНАСТИР

СТРАНЕ 20, 21 И 22

КУД „Пива“

Чувари традиције и обичаја

СТРАНА 18

ИМПРЕСУМ

Министарство културе Црне горе у Евиденцији медија под редним бројем 778. од 7. 10. 2016. године уписало је штампани медиј „Ријеч Пиве“ чији је оснивач издавачко предузеће “Наша Пива” д.о.о.

Главни и одговорни уредник:
Радмило Тадић

Уређивачки одбор:
др Раденко Пејовић, др Ненад Вуковић, др Златко Булић
Наташа Лучић, Миленко Мишко Мићановић, Мироје Вуковић, Жељко Шапурић

e-mail: rijec.pive@gmail.com

Поштовани господине Бајагићу, шта сматрате најважнијим резултатима у раду локалне власти у периоду од када сте на њеном челу?

Када смо преузели локалну власт 1998. године имали смо асфалтни пут до само једног мјесног центра – и то до Брезана, који је мањи од километра удаљен од магистралног пута. Данас имамо асфалт до свих мјесних центара, а од безмало 400 километара локалних путева који су, дакле, готово стопроцентно били макадамски данас је ситуација сасвим другачија. Практично само два села немају асфалтни пут, већ макадамски. Важно је рећи да је одржавање локалних путева велики трошак током цијеле године. Трудимо се да локални путеви буду проходни и у зимском периоду.

Каква је ситуација са водоснабдијевањем?

Отприлике на трећини територије општине нема извора због геолошког састава земљишта, па је у појединим дјеловима општине проблем водоснабдијевање.

Посљедних година смо тамо гдје имамо изворе завршили водоснабдијевање.

Поменућу Шћепан Поље, Црквичко Поље, Бориче, Безује. у току је изградња водовода за Борковиће. Такође, су у току истраживања за рјешавање водоснабдијевања села која су непосредно уз магистралу – Брезна, Бајово Поље, Миљковац, Рудинице и Сељане, од чега ће зависити хоће ли та мјеста имати водоводе. Мислим да смо када је ријеч о надлежностима које има Општина из којих произилазе наше обавезе урадили доста и зато нам грађани дају повјерење у више мандата. Изградњом путне инфраструктуре и водовода побољшани су услови живота на руралном дијелу општине, што је једна од главних обавеза локалне самоуправе. једна од повољности за индивидуална

МИЈУШКО БАЈАГИЋ, ПРЕДСЈЕДНИК ОПШТИНЕ ПЛУЖИНЕ

КРАЈЊЕ ЈЕ ВРИЈЕМЕ ДА ДРЖАВА ЗАУСТАВИ ИСЕЉАВАЊЕ СА СЈЕВЕРА

1.300

запослених у привреди Пиве било је 2000. године, а данас у привреди и ванпривреди ради само 250 грађана

домаћинства на сеоском подручју је ослобађање од пореза на стамбене, пољопривредне објекте и земљиште.

Шта је са градском саобраћајницом о којој је много полемика било у јавности?

Градска саобраћајница у дужини од два километра је обавеза Електропривреде која, нажалост, још није испуњена, иако је по уговору Општине са Електропривредом требало да се заврши 2014. године, али надамо се да ће то бити ускоро реализовано на задовољство свих грађана наше општине. Саобраћајница је потреба Плужина, јер ће омогућити излазак општинског центра на акумулационо језеро ХЕ Пива, а уједно ће у склопу саобраћајнице бити и градско шеталиште, које сада немамо. Према пројекту који је урађен, саобраћајница ће имати тротоаре, бицикличку стазу и расвјету. Морам рећи да Електропривреда неоправдано касни, када је ријеч о овој и о другим обавезама које има по основу изградње хидроелектране и потапања територије општине.

Једна од важнијих преосталих обавеза Електропривреде, је изградња градског колектора за пречишћавање отпадних вода, који је овом насељу неопходан и у току је израда пројектне документације, којом ће се одредити технологија система за пречишћавање вода који је адекватан условима и потребама насеља.

Реализацијом обавеза Електропривреде имаћемо уређено градско насеље на задовољство грађана Плужина и туриста.

Уочљиво је да је све више туриста у Пиви. Има ли нових пројеката у тој области?

Иако је кризно вријеме, сваке године је све више туриста. Као што знате, посљедних година је изграђено неколико етно села на више локација, односно у више мјесних заједница, што говори колико је цијели простор Пиве атрактиван за туризам. Посебно

је за инвеститоре интересантно Шћепан Поље, па имамо све више иницијатива за изградњу кампова у доњем току Таре, као и заинтересованих за изградњу хотела. Велики подстицај туризму имаће новоосновни Регионални парк Пива, први парк природе у Црној Гори.

Колико Општина доприноси афирмацији науке, културе и спорта?

У новембру смо организовали научни скуп посвећен академику Љубомиру Тадићу, а раније су организовани скупови посвећени Пивском манастиру, Бају Пивљанину и многим другим знаменитим личностима из овог краја. Те скупове организујемо у сарадњи са научницима који су поријеклом са ових простора. Сваке године организујемо и традиционалну манифестацију „Пјесничка ријеч на извору Пиве“. Створили смо услове за масовно бављење спортом младих до 18 година. Имамо школе фудбала, карате клуб, као и школу плеса.

Упркос огромним ресурсима, становништво одлази из Пиве. Како то коментаришете?

Тачно је да Пива има хидропотенцијал, шуме, природне и културне вриједности и све услове за развој туризма и дигла пољопривреде. Природни ресурси нијесу проблем Пиве, већ и других општина на сјеверу Црне Горе гдје се такође и адекватно не валоризују. До сада смо, нажалост, имали само декларативна залагања са државног нивоа за развој сјевера Црне Горе, али не и конкретне мјере. Подсјетићу вас да смо 2000. године на територији општине имали 1.300 запослених, без локалне администрације. Данас у цијелој општини имамо свега 250 запослених. То говори све.

» Борис Тадић за Ријеч Пиве

ЉЕПОТА КОЈЕ НИЈЕСМО БИЛИ СВЈЕСНИ МОРА ДА СЕ ИСКОРИСТИ

Ретко сам долазио у Пиву из породичних разлога. Једном сам питао оца када смо у његове старе дане, а моје средње доба, били на Жабљаку, зашто ме никада у животу није довео на Дурмитор и показао ми исто свој крај мјесто свог настанка, постанка. Одговорио је да је морао побећи од пакости после рата. И онда сам рекао нисам ја морао бити жртва свега тога што се збивало. Рекао је да није то могао превазићи и лично и да је то био разлог његових ретких долазака, па је то условило моје ретке - изјавио је за „Ријеч Пиве“ Борис Тадић, некадашњи предсједник Србије, одговарајући на питање о његовим ријетким посјетама завичају његовог покојног оца и славног академика Љубомира Тадића у чију част је недавно у Плужинама одржан научни скуп.

УСХИЋЕЊЕ

Овдје сам дошао са велики усхићењем и узбуђењем и било ми је јако тешко што претходних година нисам могао чешће долазити, изузев оне званичне посете Црној Гори, па тиме и Смријечну, казао је Тадић.

Он је рекао да жели да Смријечно, као „мало места-шце, постане лепше за живот и да жели да

**“ НЕ ТРЕБА ДА
ОБНАВЉАМО
САМО ЦРКВЕ И
ДА УРЕЂУЈЕМО
ГРОБЉА,
ВРИЈЕМЕ ЈЕ ДА
ОБНАВЉАМО
КУЋЕ**

чешће борави у мјесту у којем је рођен његов отац“.

Лепо је кад се обнављају цркве, уређују, гробља и граде капеле. Али мислим да је време и да обнављамо куће – казао је Тадић.

На питање чиме се, поред послова у Социјалдемократској странци Србије највише бави,

Тадић је казао да често путује и држи предавања на разним међународним форумима.

Као члан неколико саветодавних одбора свјетских компанија имам увид у то шта се дешава у свету. Надам се да ће то моје искуство кроз разне иницијативе донијети корист и Пиви – казао је Тадић.

ДОЋИ ЋЕ ПРОМЈЕНА

Коментаришући велики проблем плужинске општине – одлазак становништва и њене велике природне ресурсе, он је казао да очекује да ће Пива доживјети промјену насељености у љетним мјесецима.

Мислим да ће Пива доживјети промјену насељености љети, тако да ће у зимским месецима ће бити као далматинска острва. Они се напуње људима у летњим месецима, а зими некако људи побегну. Сем ако и зими живот постане некако интензивнији. Мислим да су огромни ресурси у Плужинама и Пиви и можда их ни Пивљани нису свесни. Ни ја их нисам био свестан, а сад постајем све свеснији и то мора да се искористи изузетно – казао је Тадић.

ВАЖНО ЈЕ ВЕЗАТИ ЉУДЕ ЗА ОВАЈ КРАЈ

Има неке туге у местима која се ослањају само на туризам, то је повремено живот. Тако да би било важно отворити неки погон, неку фабрику што би везивало људе за овај крај.

Моја је намера била у време када сам био председник Србије, да повежем српску индустрију са фабриком Електрода на Горањску, а то нисам успио, јер се морају поштовати разне процедуре.

Владика Јоаникије освештао темеље будућег Саборног храма у Плужинама

СВЕТИЊА ПОСВЕЋЕНА ПАТРИЈАРХУ МАКАРИЈУ

Владика будимљанско-нишшићки Јоаникије освештао је темеље будућег саборног храма у Плужинама посвећеног Св. патријарху Макарију Соколовићу у недјељу, 30. октобра.

Макарије Соколовић, један је од најзаслужнијих људи из Пиве за времена турског ропства, био је и обновитељ Пећке патријаршије.

Поводом освештавања темеља будућег храма, владика Јоаникије се захвалио предсједнику Одбора за изградњу храма Мијушку Бајагићу, предсједнику општине Плујине, за несребичну љубав према својој родној Пиви и цркви. Владика Јоаникије је истакао да су Плујине мало мјесто, са малом црквом, али са великом историјом, с обзиром да је то централно мјесто, град у великом и славном пивском племену. Ово ће бити јединствени храм на нашим просторима, а по угледу на оне у Атини, Солуну и Русији. Храм је у основи површине 450 квадратних метара и биће трећи по величини у Црној Гори. Посебан дио испод храма заузимаће крипта, а завршетак грање планиран је за четири-пет година.

Пива има доста светиња. Могли бисмо примијенити ону ријеч коју је један наш велики архијереј

рекао својим племеницима када је питао шта да им подигне, а то је било прије више од 100 година, а они одговорили – цркву владика. Лијепо је народ осјећао шта му

треба. Пива има доста светиња. Има свој манастир Успенија Пресвете Богородице, и мноштво малих сеоских цркава, али и поред тога Плујине као општинско мјесто и као град који надамо се да ће напредовати у будућности и да ће окупити народ и да ће они остајати овдје и радити и градити нове своје домове, заслужује да има велику саборну цркву и репрезентативну црквену салу. Да народ има једно саборно мјесто гдје ће се сабирати, Богу молити и да се сви можемо сабрати у тој светињи. Већ десетак година носимо се са том мишљу да започнемо саборни храм у Плужинама. И ево, хвала Богу, стекли су се услови. Имамо дародавца земљишта Чедо Поповића, који је овдје у Пиви стекао своју имовину, али је и приложио цркви. И хвала му на томе, рекао је владика Јоаникије. Он је нагласио да руководство Општине Плујине подржава своје цркве и своје светиње, али да ће око градње саборног храм бити потребна већа помоћ. Владика је позвао све Пивљане који су одселили, али су везани за свој завичај да помогну градњу храма.

– Оно што се почне са слогом и љубављу, ако је у славу божију, то ће се и завршити. Уз божју помоћ надамо се да ћемо за четири-пет година имати прилику да се саберемо под сводовима и крстовима новоподигнутога храма и да ћемо се врло брзо овдје, у овој црквеној сали коју смо започели, сабрати и да ће људи који су се укључили већ у градњу ове светиње својом добротом и својим прилозима наћи помоћнике међу свим осталим Пивљанима који су везани за свој завичај. Биће ово јединствени објекат са црквом и са црквеном салом под једним кровом. Такве примјере имамо у Атини, Солуну, Русији, па што не бисмо то имали и у Пиви, рекао је Јоаникије.

У знак сјећања на личност и дјело академика Љубомира Тадића у Плужинама је одржан научни скуп на тему „Слобода и политички свијет у хоризонту мишљења” у организацији “Удружења Пивљана” из Подгорице, Српско - филозофског друштва из Београда и Друштва филозофа Црне Горе. На скупу је учествовало и двадесетак истакнутих научних стваралаца из Црне Горе и Србије.

Љубомир Тадић је био не само професор, колега и пријатељ многима од чланова Друштва филозофа, предавајући на Одсеку за филозофију Филозофског факултета у Никшићу већ је био “једносуштан оном духовном простору, у коме су се кретали, мислили и дјеловали”, рекао је проф. др Борис Б. Брајовић, председник Друштва филозофа у Црној Гори на отварању научног скупа.

Председник Организационог одбора за одржавање скупа проф. др Раденко Пејовић је истакао да су се за поменуту тему одлучили из разлога што се она подудара са основним проблемским питањима којима се бавио Тадић, али и са садашњим стањем у савременим друштвима.

У великом броју студија и

Одржан научни скуп посвећен академику Љубомиру Тадићу

“Слобода и политички свијет у хоризонту мишљења”

књига на универзалном нивоу и сасвим прецизно Љубо Тадић је аутобиографски описао “процес Тадићима” из 1942. године, рекао је др Драго Перовић.

Интелектуалци из Пиве су будно пратили мисао и дјела академика Тадић поносећи се његовом стаменошћу, принципијелношћу и достојанством, а то су преносили и на Пивљане, тако да је Тадић, као човјек, филозоф и мислилац, присутан у духовном животу Пивљана и његов лик и дјело се у

Пиви чува и његује”, казао је Раденко Пејовић.

Поздравне говоре одржали су и академик Ненад Вуковић, испред “Удружења Пивљана”, Милутин Цицмил, председник Скупштине општине Плужине, доц. др Горан Баровић, декан Филозофског факултета, др Саво Лаушевић испред Српско-филозофског друштва и Љубомиров син Борис Тадић, некадашњи председник Србије. На скупу су говорили и проф. др Саво Лаушевић, проф. др Богољуб

Шијаковић, проф. др Сениша Јелишић, проф. др Јован Делић, проф. др Славка Гвозденовић, проф. др Слободан Вукићевић, проф. др Петар Ђуковић, академик Ненад Вуковић, проф. др Владимир Дрекаловић, проф. др Милорад Симуновић, др Предраг Живковић и проф. др Биљана Балта.

Љубомир Тадић, који је рођен у селу Смријечно у Пиви, а преминуо је 2013. године у Београду, био је један од најпознатијих југословенских филозофа и теоретичара друштва. Каријеру је почео 1954. године као асистент на сарајевском Правном факултету, гдје је убрзо постао ванредни професор.

Био је управник Одељења за правне и политичке науке Института за друштвене науке у Београду, као и професор на београдском Филозофском факултету.

Као научни сарадник, био је члан комисије која је припремила Устав Југославије из 1963. године, као и један од писаца програма СКЈ., заједно са Михајлом Марковићем и Гајом Петровићем створио је крајем шездесетих година групу “Праксис”, која се супротставила ондашњој владајућој идеологији, па је због тога, као и због подршке студентском протесту 1968. године сврстан у групу првих дисидената комунистичког режима и 1975. године са још седам професора искључен са факултета.

Био је члан Савеза комуниста, а 1989. је учествовао у формирању Демократске странке (ДС). Био је председник Покрета за заједничку европску државу Србије и Црне Горе 2005. у Београду.

Тадић је био члан Српске академије наука и уметности, а његова најпознатија дјела из области филозофије су “Поредак и слобода”, “Наука о политици”, “Традиција и револуција” ...

Предавао је на многим универзитетима у свијету.

ПЛУЖИНЕ НА ЛИСТИ СКРИВЕНИХ ЕВРОПСКИХ ГРАДОВА КОЈЕ МОРАТЕ ПОСЈЕТИТИ У 2017!

Познати путописни блогер Даниел Џејмс објавио је недавно на свом сајту мали туристички водич за 2017. Ријеч је о европским градићима које треба посјетити у току наредне године.

Тако се, у друштву малених, али ипак познатих дестинација попут Гдањска у Пољској, Карвоеира у Португалу и Вадуза у Лихтенштајну, нашао и црногорски представник – Плужине.

Даниел каже да је на пропутавању Балканом открио много занимљивих малих мјеста. На Плужине је малтене налетео случајно, али су га оставиле без даха.

Написао је да га је природа Црне Горе оборила с ногу, али посебно га је посебно одушевљен

са мирним језерским мјестом окруженом планинама. Додаје да Плужине нијесу туристичка атракција, али да ће се то ускоро највјероватније промијенити.

“Ја сам са екипом изнајмио мали бунгалов с погледом на језеро и одатле смо имали савршену станицу да даље истражујемо ријеке и кањоне у овој земљи магичне природе”, пише Даниел.

На сајту пише да су домаћини били веома срдачни и да су их понудили домаћом ракијом.

Блогера и фотографа који је “обишао пола земљине кутле” прати много људи на друштвеним мрежама, па су и његове биљешке о Црној Гори добиле на хиљаде лајкова.

4 ДЕЦЕНИЈЕ ХЕ „ПИВА“

Хидроелектрана „Пива“ је прве киловат-сате електричне енергије испоручила 28. марта 1976. године. Било је то деценију послје почетка истражних и припремних радова за изградњу тог грандиозног објекта у, на око лијепом, али суровом и напасе опасном кањону планинске љепотице Пиве.

ХЕ „Пива“ са једном од највећих

бетонских лучних брана у свијету и комплетним постројењем, урађеним испод површине земље, представља свјетски архитектонски куриозитет.

Конструктивна висина бетонске бране је 220 м, док је дужина лука на круни 268, 6 м, а дужина лука у нивоу корита 40 м. Дебљина бране у основи је 36 м, а на врху око 4,5 м. Смјештена у планинском

масиву на сјеверозападу Црне Горе, брана се са лијеве стране ослања на Вучево, а са десне на Пивску планину. Градња ХЕ „Пива“ трајала је 10 година, на чему је била ангажована готово комплетна грађевинска оператива ондашње Југославије.

Изградња софистицираног система какав је ХЕ „Пива“ са акумулационим језером, дужине

42 километра и корисне запремине близу 800.000 кубика воде, истински је тријумф конструкторске и инжењерске памети, али и вриједних руку неимара и компанија са простора некадашње СФРЈ. Од почетка рада, средином седамдесетих година прошлога вијека, располагајући са три идентична агрегата укупне снаге 342 МЊ, „Пива“ је

произвела и систему испоручила више од 30 милијарди киловат-сати електричне енергије.

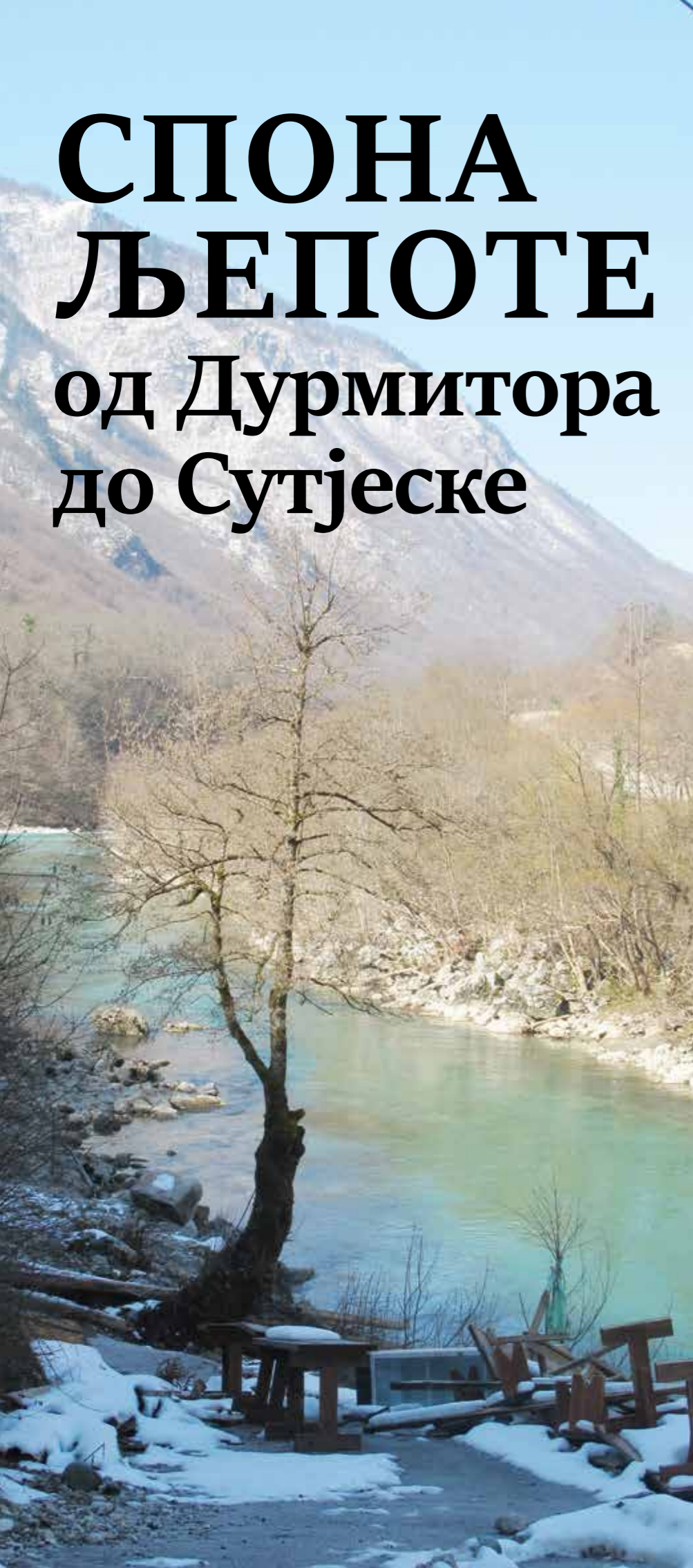
Сувишно је истицати значај ХЕ „Пива“ за Електропривреду Црне Горе, као и њен допринос развоју општине Плујине и државе Црне Горе.

О томе најбоље свједоче километри и километри асфалтираних регионалних и локалних саобра-

ћајница и бројни други вриједни инфраструктурни објекти.

Није тешко закључити да је ХЕ „Пива“ од свог настанка, најзначајнији привредни субјекат у општини Плујине. Немјерљив допринос дала је првенствено у запошљавању житеља те општине, али и кроз помоћ и подршку пројектима културе и образовања.

СПОНА ЉЕПОТЕ од Дурмитора до Сутјеске

Регионални парк Пива који се налази на крајњем сјеверозападу Црне Горе, заузима значајан дио територије општине Плујине (39%) и представља природну везу између националних паркова “Дурмитор” у Црној Гори и “Сутјеска” у Босни и Херцеговини. Први регионални парк природе у Црној Гори - Пива, проглашен је 22. априла 2015. године на Дан планете Земље.

Регионални парк обилује изузетним природним карактеристикама. Веома разноврсан рељеф чије су најважније карактеристике планинске површине са богатим пашњацима и шумама, дубоко усјечени кањони Таре, Пиве и Сушице, као и планинска језера: Црквичко, Мало и Велико Стабањско, Трновачко и Пивско. Воду добијају отапањем снијега, падавинама и из појединих извора.

У језерима Пиве можемо наћи представнике карактеристичних ендемских врста: тритоне и мрмољке. Подручје регионалног парка има веома разнолике типове екосистема и станишта, што је проузроковано историјско-геолошким условима односно климатским факторима.

На врховима и високим планинским површинама налазе се елементи алпске флоре и фауне, док дуж кањона и ријечних долина (посебно ријека Пиве и Таре) топли ваздух омогућава елементе медитеранске флоре и фауне.

У регионалном парку присутно је преко 1500 врста биљака од којих су многе ријетке и угрожене врсте. Многе, од 1500 врста, се успјешно користе од стране локалног становништва и за лијечење или исхрану. За исхрану се користе и неке од 2000 врста гљива, колико је процијењено да их има на овом подручју. Добро очуване шуме бијелог и црног

бора, букве и јеле, јавора и смрче, јавора и јасена, само употпуњују богатство флоре. У тим шумама регионалног парка своје мјесто су нашли и медвједи, дивље свиње, а у лишћарским шумама и срне. Ријеке у Регионалном парку, Тара и Пива, су богате поточном пастрмком, липљеном и младицом. Своје мјесто у Регионалном парку нашли су и медвједи, дивље свиње, тетријаб глухан, срне, лисице...

Слику подручја употпуњују и 20 мањих села, складно уклопљених у предіо са карактеристичном изворном архитектуром, као и бројни традиционални сточарски катуні, као елементи културног предјела које свједоче о историји, култури и наслеђу Пиве. Овдје су створени посебни услови живота који чувају неке од посљедњих представника ријетких и заштићених врста. Подручје Пиве је једно од еколошких најчистијих дјелова Црне Горе.

Најнижа тачка регионалног парка Пива је на надморској висини од 433 метра на Шћепан пољу, на саставцима ријека Пиве и Таре, које заједно на самој граници између Црне Горе и БиХ, стварају ријеку Дрину.

То је уједно и мјесто гдје се завршава већина рафтинг тура.

У доњем току Таре, налазе се најпознатији “букови” (брзаци), по којима је “суза Европе” и препознатљива. Крашке вртаче у предјелу Војводића рупе или “зелено планинско море”, како се још називају, још нијесу довољне истражене. Изазов су за археологе, ботаничаре, научне експедиције.

Центар Регионалног парка је град Плујине, удаљен 110 км од Подгорице. Иста удаљеност је и до главног града Босне и Херцеговине, Сарајева. Из оба правца, Плујине је повезано регионалним магистралним путем.

Н а оваквом мјесту сућутања и молитва природне. Али како прећутати, како наглас не рећи, да ово није обичан растанак и свакодневни одлазак, да се баш у овом тренутку, овдје на Соко Граду, поред манастира на Заграђу, изнад цркве Шћепанице, на помол кањонима Таре и Пиве, на пушкетом од саставака гдје њих двије чине Дрину, гаси мала звијезда Божидара Милијиног Живковића-Цигија.

Циги је под том малом звијездом давно, рођењем, стиховима и радозналошћу, написао свој тестамент. Зар не чујете, сада како онамо у литицама тарским одлијезу његови стихови, зар не чујете јецаје његове дјеце и унука, јер су поезија и дјеца његово једино богатство.

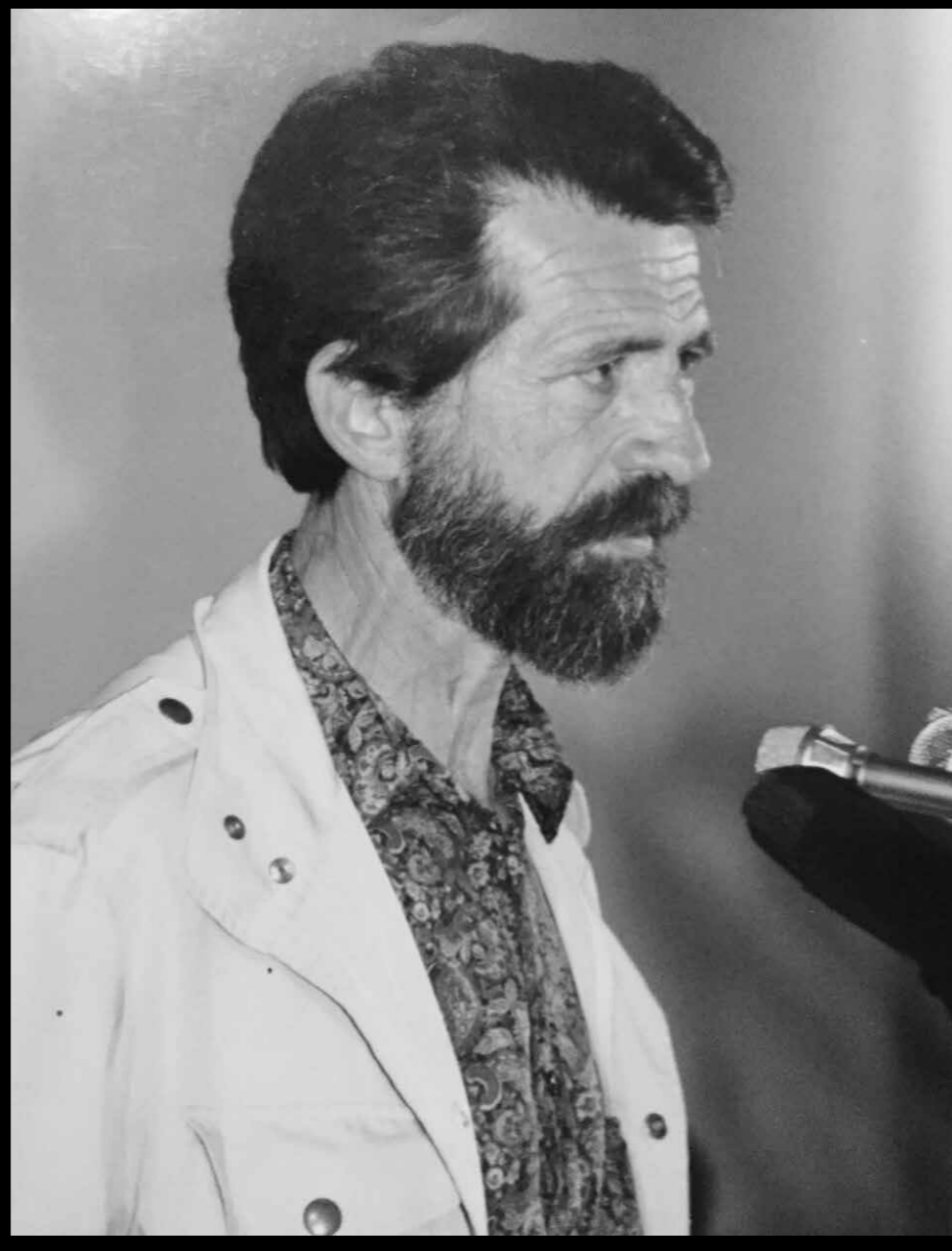
Он је опјевао и Пиву и Тару да би се одужио за наслијеђену даровитост.

У Никшићу сам недавно говорио о његовој поезији и казао; да Циги у свом Шћепан Пољу изгледа као неки велможа, који ту гдје живи и ствара истовремено и влада. Подручје Пиве је имало и прије Живковића пјесника, али његовом појавом, је наишао пјеснички талас који таласа и до данашњих дана. Нико се у потпуности није могао одупријети чари његове личности, кад о њему већ неколике деценије круже приче типа легенде о њему као пјесничком генију.

У младости, ради школовања рано се отиснуо из посне а поносне Пиве, скромног имовног стања, али са пјесничким даром, аполонски лијеп, био је, како Дучић каже, „најљепше стабло у људској шуми „и као такав није одолио кафанским чарима ни шарму фочанских и сарајевских љепотица, које су за њим лудовале и које су још у оно доба вириле на прозор, који се у оно вријеме звао пенџером, или на врата која

Бесједа Буда Новосела на гробу пјесника **Божидара Живковића Цигија**

Циги је СТИХОВИМА написао свој ТЕСТАМЕНТ

су се звала капициком, скоро као у Анадолији. Па је право чудо како већ давно из његовог пера није изашао љубавни роман.

Његова пјесма има свој звук и облик у лексици која је сама себи одабрала.

Његовој поезији је довољно што је Циги успио да је запише.

Он је црногорско пјесништво обогатио маниром патрицијске елегантије, слободног стиха, који карактерише ритмичност, склад и функционално опкорачење. Тиме је Божидар Живковић – Циги својим књигама утемељио себи мјесто у великом пјесничком роду, по суштини поетског и укупног бића. Није Циги дијелио људе на добре и рђаве, него на пријатне и досадне. Нити је канио писање, нити сједао за сто – академик Ненад Вуковић је говорио, да он зна само за кафански сто, да би писао.

Он је записивао искре које га у том тренутку пробадају. Пјесма се у њему напросто рађала а он је записивао или није, најчешће на бијелим пољима карираног кафанског столњака и понекад тамо и остајала.

Могу слободно рећи да је Божидар Живковић Циги у своју немјерну боемију, изванредном креативном манипулацијом, заиста успио да утоли жеђ за постојење. Његова пјесма је пратила колопете живота, којима је давао љубав, мисао и вријеме, и полако се уселио у своје пјесме над којима дрхти његов стих.

Сада је тај велики размак, одједном стао у једну кап на лицу и слива се у једну поруку:

Збогом освједочени пријатељу, почини, од сваке срџбе и немаштине. Тамо ће те чувати твоја боемска душа, пивски камен и твоја доброта. Не брини. У сигурном си заклону. Покров ти је од наше захвалности.

*3. септембар 2016. љета
Господњег - Будо Новосел*

Прва школа у Пиви основана је на Горанску 1878.године, а од тада па до данашњих дана генерације Пивљана били су успјешни ђаци, потом истакнути научници, привредници, умјетници, политичари...

Први трагови писмености у забитој и безпутној Пиви сежу у веома далеку пресловенску прошлост, вјероватно и на неколико хиљада година прије Христа. У атару села Брљево, у једном припећку званом Писмо, урезан је подужи запис, који се састоји од геометријских фигура (кругова, троуглова), затим од стилизованих цртежа астрономских тијела – сунца, мјесеца, звијезда. Овакви записи, обично по пећинама и по маркантним стијенама, на раскршћима путева, близу извора или прастих светишта, откривани су на сва три стара континента. Тако да је идеографско писмо, чије обрасце налазимо у Пиви, знатно старије од четвртога миленијума прије нове ере. Трагове идеографског писма налазимо и у Стоцу, испод брда Пеј. И ту су на литици једне стијене урезани цртежи, али у виду кружића, косих црта, изломљених линија. Већ је на први поглед јасно да су то знаци које је човјек урезивао, очевидно да би оставио неку поруку о свом постојању у овим врлетима.

Но писменост у данашњем смислу у Пиви сусријемо тек у 15. вијеку. неоспорно је да се она раније јавила, али нијесу сачувани њени трагови ни на папиру, ни на осталим материјалима на којима се током средњег вијека писало. Гдје су се год подизали манастири и цркве, ширило се и свештенство, као описмењени и образовни сталци, а с њиме и писменост. По свој прилици, у Пиви је црквених грађевина било још у 12. и 13. вијеку, али ниједан запис, нити на папиру, нити на пергаменту, нити

ШКОЛСТВО У ПИВИ

Прва школа

Прва школа у Пиви основана је на Горанску 1878.године, а од тада па до данашњих дана генерације Пивљана били су успјешни ђаци, потом истакнути научници, привредници, умјетници, политичари...

Повремено је, због разних историјских дешавања, школа имала прекиде у раду. Једно вријеме настава се изводила у конацима Пивског манастира. Школске 1950/51. године прераста у осморазредну. Настава у школи на Горанску се редовно одржавала до јесени 1962. године када се преселила у нову, савремено опремљену, школску зграду у старим Плужинама, које су административно-политички центар Пиве. Посљедње школско звоно ученици су у школи, у старим Плужинама, чули 19. новембра 1975. године, када се школа сели у ново насеље.

на камену, из овог периода, у овоме крају, није сачуван.

Први писани документ везан за Пиву, налазимо у чувеном мировном уговору између Херцега Стјепана, са једне стране и његове жене Јелене, сина Владислава и побуњене властеле, са друге стране, датираном 19. јула 1435. године „ В Пиве, на планине на Пишчу“. На овај запис први је указао историчар Константин Јиречек, а он је сачуван у дубровачком архиву.

У Пиви се из 15. вијека сачувао знатан број натписа на камену. Највећи број тих натписа објавио је у фотоснимцима Обрен Благојевић, у оквиру илустрације монографије Пива. Као и др Божидар Шекуларац у књизи „Трагови прошлости Црне Горе“. Шекуларац наводи Брштевачки натпис уклесан на једној плочи, код малог Стабњаског језера, брзописним типом ондашње ћирилице, босанчице, која гласи: „ Нека се зна како направи Вуксан Радоевић пут од Брштевачке воде до Кручичине“.

Најдужи натпис на камену у Пиви је такође из времена Херцега Стјепана налази се на једном исклесаном стећку, на Заграђу, изнад Шћепан поља. Вријеме немаштине и вишевијековно ропство под турском влашћу оставило је дубоке трагове на школство у Пиви. Посљедице су биле тешке по цијело становништво. Било је села без иједног писменог човјека. Пивски манастир који је подигнут у вријеме процвата турске владавине био је од самог оснивања не само вјерски, него културни и образовни центар све до ослобођења од Турака. Манастирске школе у Пиви, као и школе у поповским породицама, радиле су у амбијенту пивске племенске самоуправе, што им је била велика предност. Ослобађањем Пиве од Турака и њеним припајањем Црној Гори почињу да се полако развијају и школе.

ОБРАЗОВНИ ЦЕНТАР ПЛУЖИНЕ

У Плужинама се од 1975. године организује основно осмогодишње образовање. Онда је школске 1976/1977. почела са радом Школа усмјереног средњег образовања и васпитања, у којој се настава изводи у прва два разреда заједничких основа. Већ 1985/86. године почела је са радом Гимназија, природно-математичког смјера, као подручно одјељење Гимназије Никшић и трогодишње образовање за Електромеханичара машина и опреме.

Од школске 1991/92. Гимназија ради као самостална обрзовна установа. Дјечји вртић се формира 1989. године и ради у ново-саграђеном објекту.

Дом ученика је основан 1978. године. Од 23. јула 2009.године дотадашње установе ЈУ Дјечји вртић Плујине, ЈУ Основна школа „Браћа Топаловић“ Плујине, ЈУ Средња мјешовита школа Плујине и ЈУ Дом ученика Плујине трансформисане у Јавну установу Образовни центар Плујине.

Културно умјетничко друштво „Пива“ из Плужина, са циљем да истражује културно благо народних обичаја и фолклорну традицију Пиве и Старе Херцеговине основано је 1994. године.

Чувари традиције и обичаја пивског краја КУД „Пива“ је током свог постојања освојило многе награде и пехаре на такми-

КУД „Пива“

ЧУВАРИ традиције и обичаја

чењима у земљи и региону.

Старе игре и пјесме у изворном облику својеврстан су бренд Пиве, а ово друштво његује управо традиционални фолклор на коме почивају праве и истинске културне вриједности једног краја. Сачувати од заборава наше највеће културне вриједности и исте успјешно промовисати основни је задатак и мисија овог друштва.

Друштво је за око двије деценије рада прошло кроз многобројне тешкоће и искушења, али је захваљујући генерацијама ентузијаста и љубитеља фолклора, као и бројним пријатељима, успјело да опстане и данас представља спој искуства и младости и који са великим успјехом промовише културно наслеђе и традицију Пиве.

КУД „Пива“ окупља око 80 активних чланова и једни су од ријетких који његују извођење старих игара као што су ђидије, жетелачко коло, заплетколо, бостан башта, маглица, фалцер...

Документарни филмови КУД-а „Пива“ „Пивска свадба“ и „Божих у Пиви“ 1997 и 1998. године, у Прохору Пчињском и у Београду проглашени су за најбоље.

МЕДВЈЕЂЕ ГРОЖЂЕ - ЈАБУЧЊАК

(arctostaphylos uva ursi)

Веома популарна у народној медицини, нарочито код наших планинаца. Медвјеђе грождје је вишегодишњи зимзелени грм, прилегнут уз подлогу, листови 2-3 цм. дуги, јајаст и чврсто кожаст. Цвјетови су звонасти, бијеле или светлоружичасте боје, обешени у гроздовима. Плод је црвена бобица. Цвјета у мају.

Љековити дио биљке: Лист, најљековитији је у прољеће убран. Беру се полегле гранчице и суше у хладу. Са осушених гранчица се одвоји лист, који се чува заштићен од светла и влаге.

Налазиште: Расте по високим планинским масивима, по каменим обронцима у свијетлим и сувим боровим шумама.

Љековите материје: Арбутин, метиларбутин, гликозиди, тани-

ни и друго.

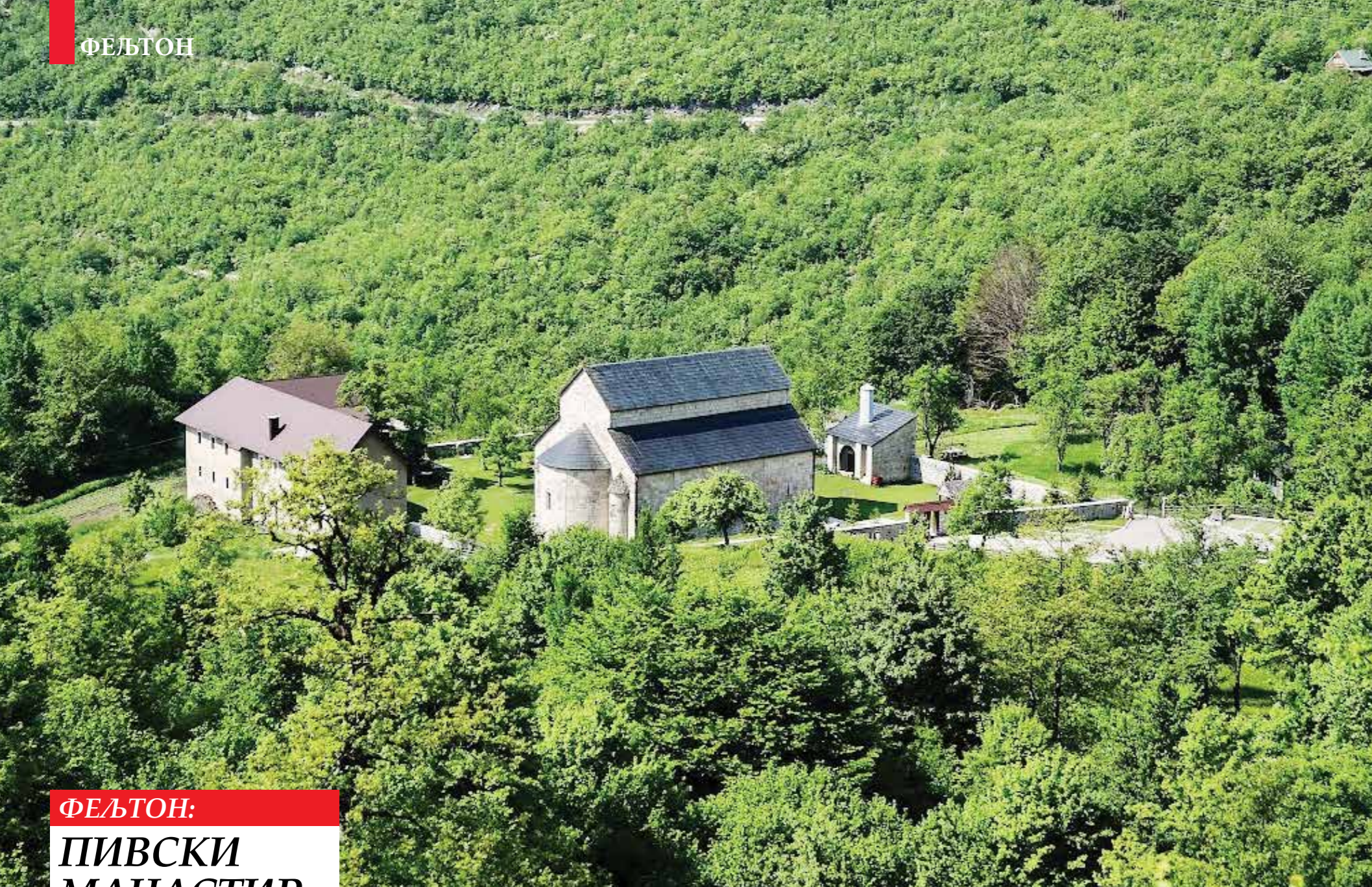
Љековита дејства: Користи се код повећане киселости мокраће, такође за лакше излучивање мокраће, чишћење и дезинфекцију мокраћних органа, отока ногу и лица.

Напомена: Употреба дужа од двије недјеље може изазвати мучнину. Не употребљавати у трудноћи и дојењу.

Припремање чаја: Пуну кашичицу иситњених листова прелити са шољом кључале воде, оставити отклопљено 15 минута. Пити 3 пута дневно. Код хладне припреме, оставити да стоји 8-12 сати у хладној води и пити 3 пута по 1 шољу дневно.

Прашак: Суво лишће, у облику прашка, узимати 3-5 грама дневно, или петину чајне кашичице.

ФЕЉТОН:

ПИВСКИ
МАНАСТИР

Послије 13 година селидбе 26. септембра 1982. године директор Хидроелектране Пива Радован Бошњак предао је кључеве Манастира Пива митрополиту Црногорско-приморском Данилу Дајковићу. Чудо пророка Јанићија се десило, вјекovima раније је рекао „Манастир ће бјежати од воде у брдо и убјегаће“. Манастир Пива кроз подухват свјетских размјера захваљујући тадашњим југословенским стручњацима премјештен је око три километра изнад првобитне локације и поново рођен у првобитном изгледу. Селидба је трајала 13 година колико и изградња (од 1573-1586. године).

(1) Скривено умјетничко благо

Манастир Пива у Црној Гори некада је био, поред великих културних и историјских вриједности, познат само ријетким љубитељима старе умјетности и стручњацима, који су са много тешкоћа стизали у пивска беспућа. Интересовање шире јавности привукао је, када је угрожен изградњом хидроелектране на ријеци Пиви морао бити премјештен високо изнад њеног извора, прелијепог плавог Пивског ока, званог Сињац, поред којег је у 16. вијеку сазидан.

Премјештање споменика ку-

лтуре ради хидроенергетских потреба показало се у то вријеме нужним у више случајева, не само у Југославији, већ и другдје. Премјештање манастира Пива са 1260 м² фресака и његова реконструкција у цјелини, веома је тежак задатак, који превазилази сва позната искуства. Ријешено је да се по пресељењу, све доведе у првобитно стање.

Грађевинска цјелина манастира Пиве је у блиској вези са природним оквиром његовог пејзажа који говори о тешким условима у доба отоманске доминације, када је манастир подигнут по цијену многих жртава. Тако околина

манастира, својом опорашћу и тежином приступа, добија значај историјског свједочанства, што превазилази природну љепоту мјеста.

У раду на премјештању манастира посебне тешкоће причињавали су климатски услови других сњежних зима, недостатак комуникације и лоше стање очуваности споменика. Црква је лежала дјелимично на иловачи, била је плитких темеља, клизање терена стварало је пукотине које су угрожавале зидове и фреске.

Такође, минимална дебљина малтне подлоге фресака на каменним зидовима отежавала скидање фресака системом **stacco** (скида-

ње са изворном малтерном подлогом, која остаје са свим карактеристичним неравнинама, угравираним цртежом), што је најбољи, али и најтежи начин рада, који је и примијењен.

Премештањем манастира Пива учинило је да се свијет упозна до сада скривено умјетничко благо. Испитивањем архитектуре и фресака, као и археолошким истраживањима, добијен је низ драгоцјених података о манастиру Пива, о начину његове градње и сликања, као и раду старих мајстора уопште. Скице на камену зида изграђене прије малтерисања, синопије и угравирани цртеж на малтеру, све

до спојница дневно сликаних површина фресака откривени су, у анатомском рашчлањивању споменика. Нађени су трагови трпезарије и старих конака који су раније били порушени.

Радови су почели 1970. године на темељу елабората о премјештању Пиве. У протеклом времену манастирски комплекс је пресељен на нову локацију, црква је реконструисана од старог пренијетог камена и фреске враћене на зидове.

Богата манастирска ризница је конзервирана и прикупљена је исцрпна документација о манастиру Пива.

Темељи на цркви Успења Богородице

О постанку Пивског манастира говори опширан натпис над главним вратима у наосу цркве, из којег се сазнаје да је у данашњу цркву, посвећену Успењу Богородице, основао 1573. године херцеговачки митрополит, потом патријарх српски Саватије (Соколовић).

На основу натписа у наосу и нартексу, веома драгоцјених извора о подизању и украшавању цркве манастира Пиве, радови су извршени у три маха. Зидане 1573. до 1586. године, сликање фресака у главном дијелу храма 1604. до 1605. године, фресака на своду припрате 1604. године и живописање зидова припрате 1626. године.

Саватијева монументална задужбина подигнута је на мјесту гдје је и раније постојала црква посвећена Успењу Богородице. Запис из 1568. године на Триоду, који је, уз остале богослужбене књиге и одежду омофор приложио Саватије, још као јерођакон Пећке патријаршије, „светој и свештој обитељи Успења пресвете владчице наше Богородице и приснођеви Марији манастир иже јест Пива вријело...“, као и запис из 1572. године, у коме се помиње Висарион, митрополит рашки, новопазарски и старовлашки, као приложеник једног псалира овој цркви, указују на постојање старије цркве, будући да оба потичу из времена прије оснивања данашње цркве 1573. године.

КОСТА РАДОВИЋ

ФРЕСКА У ПИВИ

*Ставите ме у тишину.
Не реците – коначност!*

*За једну тишину,
у коначној усамљености,
довољно је Свјетлости,
да прича човек чло(веку) –
шта му се јави у Успенију.*

*Ставите ме у тишину.
Не реците – кончина је то:
реците – тишина свијетли –
као, мало прије, казана Ријеч.*

*У тишину, тишину ме ставите!
не љутите њену Ријеч,
не кудите Свјетлост –
тако је тихо у Успенију!*

*Ваља се родити
(за такву тишину)
Још једном се - родити!*

МАТИЈЕВ ВИР

*С коња пеца!
Да л' сте видјели то
на Земљи, да л' вас је нека
ријека толико занијела?*

*Старца су ноге издале;
са коња пеца,
ријека га соколи –
он пјева допјевано.*

*Да л' сте видјели то –
како радост има своје име,
јесте л' чули –
колико је смрт безначајна
кад вир има Његово име, кад пјева!*

*Рибаре, мудро око,
гдје лице твоје сад
свијетли, на дан Крститеља –
дан посне рибе!
(Вир оца Матија Радовића,
испод Миоче, на
Комарници затомило
је вјештачко језеро -1975.)*

e-mail: rijec.pive@gmail.com